

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
İÇİNDEKİLER	7
TABLolar LİSTESİ	11
ŞEKİLLER LİSTESİ	17
KISALTMALAR	19
GİRİŞ	27
1. TEMSİL, DEMOKRASİ, TEMSİLDE ADALET - YÖNETİMDE İSTİKRAR VE PARTİ SİSTEMLERİ	45
1.1. DEMOKRASİ	47
1.2. TEMSİL DEMOKRASİ İLİŞKİSİ	53
1.3. TEMSİLCİNİN SEÇİMİ - MEŞRUIYET	56
1.4. PARLAMENTONUN İŞLEVLERİ	59
1.5. TEMSİLDE ADALET-YÖNETİMDE İSTİKRAR İKİLEMİ	61
1.6. PARTİ SİSTEMLERİ	66
1.6.1. Tek Partili Sistemler	69
1.6.2. İki Partili Sistemler	71
1.6.3. İki Buçuk Partili Sistemler	78
1.6.4. Hâkim Parti Sistemleri	84
1.6.5. Çok Partili Sistemler	89
2. OYLAMA MODELLERİNE YENİ BİR SINIFLANDIRMA	93
2.1. OYLAMA MODELLERİNİN SINIFLANDIRILMASI	95
2.1.1. Tek Seçenekli Oylama Modelleri	105
2.1.1.1. Çoğunlukçu Oylama (FPTP) Modeli	106
2.1.1.1.1. FPTP Modelinde Temsilde Adalet	109
2.1.1.2. İki Turlu Oylama (TRS) Modeli	114
2.1.1.2.1. TRS Modelinde Temsilde Adalet	118
2.1.1.3. Devredilemez Tek Oy (SNTV) Modeli	119
2.1.1.3.1. SNTV Modelinde Temsilde Adalet	122
2.1.1.4. Parti Blok Oylama (PBV) Modeli	123
2.1.1.4.1. PBV Modelinde Temsilde Adalet	125
2.1.1.5. Kapalı Liste Oylama Modeli	126

2.1.1.5.1.	Listeli Modellerde Seçim Barajı Uygulamaları.....	128
2.1.1.5.2.	Listeli Modellerde Seçim Çevresi Büyüklüğü	130
2.1.1.5.3.	Listeli Modellerde Hesaplama Yöntemleri....	133
2.1.1.5.3.1.	Hamilton (Hare-Niemeyer-En Büyük Kalan–Largest Remainder–Vinton) Yöntemi....	134
2.1.1.5.3.2.	Jefferson (d’Hondt-En Büyük Bölen–Greatest Divisors) Yöntemi	138
2.1.1.5.3.3.	Webster (Saint-Lague–Büyük Kesirler–Major Fractions) Yöntemi	140
2.1.1.5.3.4.	Huntington-Hill (Geometrik Ortalama–Eşit Oranlar) Yöntemi	143
2.1.2.	Tercihli Oylama Modelleri.....	144
2.1.2.1.	Açık Liste Oylama Modeli	144
2.1.2.1.1.	Listeli Modellerde Temsilde Adalet	149
2.1.2.2.	Blok Oylama (BV) Modeli.....	151
2.1.2.3.	Sınırlı Oylama (LV) ve Birikimli Oylama (CV) Modelleri ..	153
2.1.2.3.1.	Blok, Sınırlı ve Birikimli Oylama Modellerinde Temsilde Adalet	155
2.1.2.4.	Onay Oylaması.....	158
2.1.2.5.	Puan (Skor) Oylaması.....	159
2.1.2.5.1.	Onay ve Puan Oylama Modellerinde Stratejik Oylama ve Temsilde Adalet.....	160
2.1.3.	Sıralamalı Oylama Modelleri.....	161
2.1.3.1.	Alternatif Oylama (AV)	164
2.1.3.1.1.	AV Modelinde Temsilde Adalet	167
2.1.3.2.	Devredilebilir Tek Oy (STV) Modeli.....	172
2.1.3.2.1.	STV Modelinde Temsilde Adalet.....	175
2.1.3.2.2.	Sıralamalı Oylamada Kullanılan Kotalar	177
2.1.3.2.2.1.	Hare Kotası	178
2.1.3.2.2.2.	Droop Kotası.....	179
2.1.3.2.2.3.	Newland-Britton Kotası	180
2.1.3.2.2.4.	Imperali Kotası.....	181
2.1.3.2.3.	Sıralamalı Oylama Modellerinde Stratejik Oylama ve Monotonluk	181

2.1.3.2.4.	Donkey Vote	184
2.1.3.2.5.	Robson Rotasyonu	187
2.1.3.3.	Borda Sayımı	189
2.1.3.3.1.	Borda Sayımında Alakasız Alternatiflerin Bağımsızlığı.....	194
2.1.3.4.	Condorcet Modeli	195
2.1.3.4.1.	Borda Sayımı ve Condorcet Modelinde Temsilde Adalet	198
2.1.4.	Karma Oylama Modelleri	199
2.1.4.1.	MMP Modeli	201
2.1.4.2.	MMM (Paralel) Modelleri	203
2.1.4.2.1.	Karma Oylama Modellerinde Stratejik Oylama ve Temsilde Adalet	205
3.	ORANTISIZLIK ÖLÇÜMLERİ VE TEMSİL DÜZEYİ ENDEKSİ	207
3.1.	ORANTISIZLIK ÖLÇÜMÜNE YÖNELİK ENDEKSLER.....	209
3.1.1.	Rae Endeksi	211
3.1.2.	Loosemore-Hanby Endeksi.....	212
3.1.3.	Lijphart Endeksi	215
3.1.4.	Maksimum Sapma (d'Hondt) Endeksi	215
3.1.5.	Grofman Endeksi	216
3.1.6.	Saint-Lague Endeksi	217
3.1.7.	Gallagher Endeksi (Küçük Kareler Endeksi - LSq)	219
3.1.8.	Diğer Endeksler	222
3.2.	TEMSİL DÜZEYİ ENDEKSİ (TDE)	222
3.2.1.	Karşılaştırmada Kullanılan Ülkeler.....	225
3.2.2.	TDE Oluşturma	228
3.2.2.1.	TDE - Katılım Oranı (Kat.Or.)	228
3.2.2.2.	TDE – Kadın Temsilci Oranı (KTO)	237
3.2.2.3.	TDE – Oy-Sandalye Dağılımı Farkı (Orantısızlık - Gallagher Endeksi - GALE).....	241
3.2.2.4.	TDE – Efektif Parti Sayısı (EPS)	245
3.2.2.5.	TDE – Ortalama Seçim Çevresi Büyüklüğü (OSÇB)	255
3.2.2.6.	TDE - Temsilci Başına Düşen Seçmen Sayısı (TBDSS)	259
3.2.2.7.	TDE – Tercihlilik Düzeyi.....	262
3.2.2.8.	TDE Hesaplama Örnekleri	267
3.2.3.	TDE ve Diğer Endekslerin Karşılaştırılması	272

4. TEMSİL DÜZEYİ AÇISINDAN ÜLKE KARŞILAŞTIRMALARI	275
4.1. FFTP MODELİ KULLANAN ÜLKELER	277
4.1.1. ABD	277
4.1.2. Birleşik Krallık.....	283
4.1.3. Kanada	290
4.1.4. Malezya.....	295
4.1.5. Hindistan.....	299
4.1.6. Botsvana	302
4.2. İKİ TURLU OYLAMA MODELİ: FRANSA.....	305
4.3. PBV MODELİ KULLANAN ÜLKELER.....	309
4.3.1. Senegal.....	309
4.3.2. Singapur.....	313
4.4. KAPALI LİSTE OYLAMA MODELİ KULLANAN ÜLKELER.....	317
4.4.1. Türkiye	317
4.4.2. İspanya.....	325
4.4.3. İsrail.....	331
4.4.4. Uruguay.....	339
4.4.5. Güney Afrika – Namibya – Guyana	343
4.5. KARMA OYLAMA MODELİ KULLANAN ÜLKELER.....	353
4.5.1. İtalya	353
4.5.2. Japonya	360
4.5.3. Almanya	365
4.5.4. Yeni Zelanda.....	370
4.6. AÇIK LİSTE OYLAMA MODELİ KULLANAN ÜLKELER	381
4.6.1. İsveç - Danimarka – Finlandiya - Norveç.....	381
4.6.2. Belçika - Hollanda	396
4.6.3. İsviçre – Lüksemburg	402
4.6.4. Avusturya.....	407
4.6.5. Yunanistan	414
4.6.6. Brezilya.....	424
4.6.7. Endonezya.....	433
4.7. AV MODELİ: AVUSTRALYA	439
4.8. STV MODELİ KULLANAN ÜLKELER	444
4.8.1. İrlanda.....	444
4.8.2. Malta.....	450
SONUÇ.....	455
KAYNAKÇA.....	473

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Birleşik Krallık'ta iki büyük ve diğer partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1979-2024)	72
Tablo 2: Avustralya'da iki büyük ve diğer partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1987-2022)	75
Tablo 3: Almanya'da iki büyük ve küçük partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1983-2021)	79
Tablo 4: İrlanda'da iki büyük ve küçük partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1965-2020)	83
Tablo 5: Japonya'da LDP ve diğer partilerin toplam oy ve sandalye yüzdeleri (1976-2014)	86
Tablo 6: Japonya Temsilciler Meclisi (Shūgiin) seçim sonuçları ve sandalye dağılımı (1976-2014)	87
Tablo 7: Oylama modellerine yönelik yeni bir sınıflandırma.....	105
Tablo 8: Tek seçenekli çoğunlukçu oylama modeli örneği.....	107
Tablo 9: Hamilton (Hare-Niemeyer) yöntemi ile sandalye dağılımı örneği.....	135
Tablo 10: Jefferson yöntemi ile sandalye dağılımı örneği.....	138
Tablo 11: d'Hondt yöntemi ile sandalye dağılımı örneği.....	139
Tablo 12: Webster yöntemi ile sandalye dağılımı örneği.....	141
Tablo 13: Saint-Lague yöntemi ile sandalye dağılımı örneği.....	141
Tablo 14: Değiştirilmiş Saint-Lague yöntemi ile sandalye dağılımı örneği	142
Tablo 15: Huntington-Hill yöntemi ile sandalye dağılımı örneği.....	143
Tablo 16: Sıralamalı oylama modeli örneği.....	162
Tablo 17: Sıralamalı oylama örnek oy transferi.....	167
Tablo 18: Borda sayımında alakasız alternatiflerin bağımsızlığı örneği.....	195
Tablo 19: Borda sayımında alakasız alternatiflerin bağımsızlığı örneği 2. durum ...	195
Tablo 20: Bir seçmenin Condorcet tercih sıralaması.....	196
Tablo 21: Örneğin Condorcet ikili karşılaştırmalara uyarlanması	197
Tablo 22: Rae Endeksi hesaplama	212
Tablo 23: Loosemore-Hanby Endeksi hesaplama	213
Tablo 24: Rae Endeksi 8 parti ile hesaplama	214
Tablo 25: EPS ve Grofman Endeksi hesaplama	217
Tablo 26: Saint-Lague Endeksi hesaplama	219

Tablo 27: Gallagher Endeksi hesaplama	220
Tablo 28: Yeni Zelanda 2023 seçimlerinde EPS ve çeşitli endeks hesaplamaları	221
Tablo 29: Çalışmanın karşılaştırma bölümünde kullanılan ülkeler ve modelleri	227
Tablo 30: Bazı ülkelerde kayıtlı seçmen sayısının oy verme yaşındaki seçmen sayısına oranı	233
Tablo 31: Bazı ülkelerde geçersiz/boş oy oranı ortalamaları	235
Tablo 32: Örnek ülkelerin kadın temsilci oranı ortalamaları ve değerleri.....	240
Tablo 33: Türkiye 2002 seçimlerinde GALE ve EPS hesaplaması	243
Tablo 34: Yeni Zelanda 2023 seçimlerinde FPTP ve iki büyük parti varsayımında GALE ve EPS hesaplaması.....	246
Tablo 35: Malezya 2008-2013-2018-2022 seçimlerinin ittifaklı ve ayrı EPS ve endeks değerleri	252
Tablo 36: Örnek ülkelerin EPS ortalamaları ve değerleri	254
Tablo 37: Örnek ülkelerin ortalama seçim çevresi büyüklüğü değerleri.....	258
Tablo 38: Örnek ülkelerin temsilci başına düşen seçmen sayısı ortalamaları.....	261
Tablo 39: Bazı örnek seçimlerin tercihlilik düzeyinin hesaplanması	265
Tablo 40: Yeni Zelanda 2023 seçimleri TDE hesaplaması	268
Tablo 41: Türkiye 2023 seçimleri TDE hesaplaması	268
Tablo 42: Türkiye 2002 seçimleri TDE hesaplaması	269
Tablo 43: Benin 2019 seçimleri TDE hesaplaması.....	270
Tablo 44: ABD 1998 seçimleri TDE hesaplaması	270
Tablo 45: Danimarka 1998 seçimleri TDE hesaplaması	271
Tablo 46: TDE değerlendirme aralıkları	272
Tablo 47: Örnek seçimlerin GALE-TDE- LHe-RAEe ve GROFe karşılaştırmaları	273
Tablo 48: ABD Temsilciler Meclisi (House of Representatives) seçim sonuçları ve sandalye dağılımı (1998-2022)	278
Tablo 49: ABD seçimlerinde iki büyük parti ve diğerlerinin oy ve sandalye yüzdeleri (1998-2022)	279
Tablo 50: ABD Temsilciler Meclisi (House of Representatives) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1990-2020)	282
Tablo 51: Birleşik Krallık Avam Kamarası (House of Commons) seçim sonuçları ve sandalye dağılımı (1979-2024)	284
Tablo 52: Birleşik Krallık'ta Lib. Dem. ve SNP'nin oy ve sandalye yüzdeleri (1979-2024).....	286
Tablo 53: Birleşik Krallık Avam Kamarası (House of Commons) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1992-2024)	289
Tablo 54: Kanada Avam Kamarası (House of Commons) seçim sonuçları ve sandalye dağılımı (1980-2021)	291

Tablo 55: Kanada Avam Kamarası (House of Commons) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1993-2021)	294
Tablo 56: Malezya Temsilciler Meclisi (Dewan Rakyat) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (2004-2022)	298
Tablo 57: Hindistan Halk Meclisi (Lok Sabha) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (2009-2024)	301
Tablo 58: Botswana Ulusal Meclisi (The National Assembly of Botswana) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1969-2019).....	303
Tablo 59: Botswana Ulusal Meclisi seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1994-2019)	304
Tablo 60: Fransa Ulusal Meclisi (Assemblée Nationale) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1993-2024)	307
Tablo 61: Senegal Ulusal Meclisi (Assemblée Nationale du Sénégal) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1978-2022).....	311
Tablo 62: Senegal Ulusal Meclisi (Assemblée Nationale du Senegal) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1993-2022).....	312
Tablo 63: Singapur Parlamentosu (Parliament of Singapore) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1991-2020).....	316
Tablo 64: Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1987-2023)	319
Tablo 65: Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1991-2023).....	323
Tablo 66: İspanya Temsilciler Kongresinde (Congrese de los Diputados) iki büyük parti ve diğerlerinin oy ve sandalye yüzdeleri (1977-2023)	326
Tablo 67: İspanya Temsilciler Kongresi (Congrese de los Diputados) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (2000-2023).....	328
Tablo 68: İspanya Temsilciler Kongresi (Congrese de los Diputados) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1993-2023).....	330
Tablo 69: İsrail Meclisi (Knesset) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1992-2022)	336
Tablo 70: Uruguay Temsilciler Meclisi (Cámara de Representantes) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1984-2019).....	341
Tablo 71: Uruguay Temsilciler Meclisi seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1994-2019).....	343
Tablo 72: Guyana Ulusal Meclisi (National Assembly) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1992-2020)	347
Tablo 73: Güney Afrika Ulusal Meclisi (National Assembly) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1994-2024).....	351
Tablo 74: Namibya Ulusal Meclisi (National Assembly) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1994-2019)	351

Tablo 75: Guyana Ulusal Meclisi (National Assembly) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1992-2020)	352
Tablo 76: İtalya Temsilciler Meclisi (Camera dei Deputati) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1992-2022)	358
Tablo 77: Japonya Temsilciler Meclisi (Shūgiin) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1990-2021)	363
Tablo 78: Almanya Federal Meclisi (Bundestag) seçim sonuçları ve sandalye dağılımı (1983-2021)	366
Tablo 79: Almanya Federal Meclisi (Bundestag) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1990-2021)	368
Tablo 80: Yeni Zelanda Parlamentosu (Pāremata Aotearoa) FPTP dönemi seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1963-1993).....	372
Tablo 81: Yeni Zelanda Parlamentosu (Pāremata Aotearoa) MMP dönemi seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1996-2023)	377
Tablo 82: Yeni Zelanda Parlamentosu (Pāremata Aotearoa) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1990-2023)	379
Tablo 83: İsveç Parlamentosu (Riksdag) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1973-2022).....	386
Tablo 84: İsveç, Birleşik Krallık ve Japonya’da birinci olan partilerin oy ve sandalye yüzdeleri.....	387
Tablo 85: İsveç Parlamentosu (Riksdag) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1991-2022).....	389
Tablo 86: Danimarka Parlamentosu (Folketing) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1990-2022)	389
Tablo 87: Finlandiya Parlamentosu (Eduskunta) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1991-2023)	390
Tablo 88: Norveç Parlamentosu (Storting) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1993-2021).....	390
Tablo 89: Belçika 2024 Seçimlerinde her seçim çevresi için ayrı hesaplanan EPS değerleri	398
Tablo 90: Belçika Temsilciler Meclisi (Kamer van Volksvertegenwoordigers) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1991-2024).....	399
Tablo 91: Hollanda Temsilciler Meclisi (Tweede Kamer der Staten-Generaal) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1994-2023).....	400
Tablo 92: İsviçre Ulusal Konseyi (Nationalrat) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1991-2023)	404
Tablo 93: Lüksemburg Temsilciler Meclisi (D’Chamber) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1994-2023)	404
Tablo 94: Avusturya Ulusal Konseyi (Nationalrat) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1962-2024).....	411

Tablo 95: Avusturya Ulusal Konseyi (Nationalrat) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1990-2024)	413
Tablo 96: Yunanistan Parlamentosu (Βουλή των Ελλήνων – Vouli ton Ellinon) seçim sonuçları ve sandalye dağılımları (1981-2023).....	419
Tablo 97: Yunanistan Parlamentosu (Βουλή των Ελλήνων – Vouli ton Ellinon) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1990-2023).....	424
Tablo 98: Brezilya Temsilciler Meclisi (Câmara dos Deputados) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1990-2022)	432
Tablo 99: Endonezya Temsilciler Meclisi (Dewan Perwakilan Rakyat) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (2004-2024).....	438
Tablo 100:Avustralya Temsilciler Meclisi seçim sonuçları ve sandalye dağılımı (1980-2022).....	440
Tablo 101:Avustralya Temsilciler Meclisi (House of Representatives) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (2004-2022).....	442
Tablo 102:İrlanda Meclisi (Dáil Éireann) seçim sonuçları ve sandalye dağılımı (1987-2024).....	447
Tablo 103:İrlanda Meclisi (Dáil Éireann) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1992-2024).....	448
Tablo 104:Malta Temsilciler Meclisi (Kamra tad-Deputati) seçimlerinde GALE ve TDE değerleri (1992-2022)	452
Tablo 105:Karşılaştırılan Ülkeler EPS, katılım oranları, KTO, GALE ve TDE değerleri	461
Tablo 106:Modellere göre EPS, katılım oranları, KTO, GALE ve TDE değerleri.....	465
Tablo 107:Karşılaştırılan ülkelerin GALE ve TDE sıralaması.....	467
Tablo 108:Karşılaştırılan ülkelerin demokrasi endeksleri düzeyleri	470
Tablo 109:Karşılaştırılan ülkelerin katılımcı temsil, orantılı temsil ve bireysel temsil puanları.....	472

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	Birleşik Krallık'ta iki büyük ve diğer partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1979-2024)	73
Şekil 2:	Almanya'da iki büyük ve diğer partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1983-2021)	80
Şekil 3:	Japonya'da LDP oy ve sandalye yüzdeleri (1976-2014).....	85
Şekil 4:	İrlanda 2020 seçimleri örnek oy pusulası (Sample Ballot Paper – Genel Election 2020).....	186
Şekil 5:	İspanya'da iki büyük ve diğer partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1977-2023).....	327
Şekil 6:	Yeni Zelanda'da FPTP döneminde iki büyük parti ve diğer partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1948-1993).....	374
Şekil 7:	Yeni Zelanda'da MMP dönemi iki büyük parti ve diğer partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1996-2023).....	376
Şekil 8:	Avusturya 2017 seçimleri örnek oy pusulası (Musterstimmzettel - 2017)	408
Şekil 9:	Avusturya partilerinin oy oranları (1962-2024).....	412
Şekil 10:	Avustralya'da iki büyük grup ve diğer partilerin oy ve sandalye yüzdeleri (1980-2022)	441
Şekil 11:	Malta seçimleri örnek oy pusulası.....	451